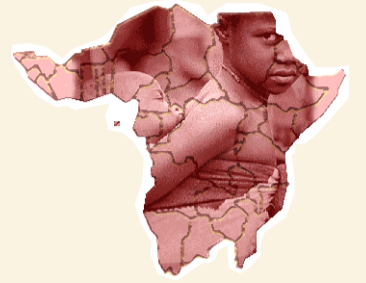

El Fòrum Internacional per a la Veritat i la Justícia a l'Àfrica dels Grans Llacs impulsa la investigació a Espanya de les massacres de Rwanda i del Congo

Màrtirs oblidats al cor de l'Àfrica

Entre l'any 1994 i el 2000 sis missioners i tres cooperants espanyols van ser assassinats a la regió africana dels Grans Llacs. El seu delictes: romanere al costat dels més desfavorits mentre a l'Àfrica central es produïa un dels conflictes més sagnants de la història recent. El seu compromís a favor de les víctimes, unit a la denúncia valenta de la situació, els va convertir en testimonis incòmodes de les terribles massacres que a Rwanda i el Congo han posat fi, directament o indirectament, a la vida de més de set milions

de persones. Des del febrer del 2005 l'Audiència Nacional espanyola n'investiga els assassinats, així com el dels centenars de milers de rwandesos i de congoleesos des de l'any 1990. L'impulsor d'aquesta denúncia és el Fòrum Internacional per a la Veritat i la Justícia a l'Àfrica dels Grans Llacs (www.veritasrwandaforum.org), una xarxa d'ONG encapçalada per Juan Carrero, candidat a premi Nobel de la Pau, que aspira a aclarir la veritat per establir les bases d'una pau duradora a l'Àfrica central.

Les massacres humanitàries de Rwanda i del Congo són les més terribles des de la Segona Guerra Mundial.

Des de fa més de quinze anys el cor de l'Àfrica es vessa com a conseqüència d'un dels conflictes més terribles i oblidats de la història. Una tragèdia de dimensions incalculables, qualificada de manera simplista com a «conflicte ètnic», té lloc des del 1990 a Rwanda i a la R. D. del Congo. Més de set milions de persones han perdut la vida d'aleshores ençà a la regió dels Grans Llacs, segons xifres que finalment ha reconegut la mateixa Organització de les Nacions Unides. Entre elles, sis missioners i tres cooperants espanyols.

La indiferència internacional davant de la catàstrofe humanitària més gran des de la Segona Guerra Mundial no ha quallat en un grup de persones, sensibles i compromeses amb temes de pau i de drets humans, que des de fa uns anys treballa sense descans per aclarir unes causes que, com a conseqüència d'una campanya mundial de desinformació, continuen encara avui sense saber-se. Així va néixer l'any 2000 el Fòrum Internacional per a la Veritat i la Justícia a l'Àfrica dels Grans Llacs, format per un conjunt d'organitzacions que tenen com a objectiu principal saber la veritat com a base per a la resolució pacífica i duradora del conflicte. Inspirats en els principis de la no-violència i convençuts que la veritat és la força més poderosa de la història, el Fòrum ha pres la decisió ferma d'investigar i d'analitzar el que real-

ment ha passat durant els darrers anys a Rwanda i a la R. D. del Congo. «Només així —asseguren— es podran generar elements per transformar i resoldre el conflicte ja que no serà possible la reconciliació a l'Àfrica dels Grans Llacs si abans no surten a la llum les autèntiques veritats ocultes d'aquest drama.»

Investigació per genocidi i crims contra la humanitat

El primer resultat d'aquest compromís ferm per la veritat va ser la presentació el febrer del 2005 d'una querrela criminal davant dels tribunals de justícia espanyols adreçada contra dirigents rwandesos que ocupen alts càrrecs entre el 1994 i el 2004, per delictes de genocidi, crims de guerra, crims de lesa humanitat, terrorisme i tortures. La demanda, que en certs aspectes s'assembla a la presentada a Espanya contra la dictadura xilena de Pinochet, se centra en l'assassinat dels nou espanyols, així com el de destacades víctimes rwandeses i congoleeses. Això no obstant, com s'ha assenyalat al mateix acte judicial, els crims hauran de ser contextualitzats i per això s'obre la possibilitat d'una investigació per genocidi. El procés compta amb 41 testimonis protegits, tant hutus com tutsis —les dues ètnies en disputa a Rwanda—, que coneixen els autors dels crims comesos contra espanyols, rwandesos i congoleesos.

ELS ADVOCATS I MEDIADORS EN CONFLICTES JORDI PALOU-LOVERDOS I IRMA ROGNONI SÓN ELS RESPONSABLES DE LES ACCIONS DE JUSTÍCIA I DE DIÀLEG DEL FÒRUM

«La justícia, la veritat i el diàleg són indispensables per a un procés de reconciliació»

—Per què esteu convençuts que la via jurídica és tan necessària per establir una pau duradora a l'Àfrica central?

—Si bé no és l'únic element per resoldre el conflicte, creiem que la justícia i el tractament de la veritat ocultada són condicions indispensables per promoure la reconciliació i fer possible una pau estable a la zona. És una manera d'obrir canals a la reconciliació nacional. Creiem en la veritat com a dinàmica transformadora, en el sentit proposat per Jesucrist, Ghandi o Martin Luther King. Al mateix temps, aquesta veritat, tractada de manera equitativa i respectuosa, és el que realment pot arribar a alliberar, ja que encara que ens costi creure-ho, els criminals de guerra també són persones. En aquest sentit, en cometre els crims es generen deutes morals, espirituals i materials amb les víctimes que, d'alguna manera, només l'assumpció de responsabilitats pot alliberar. Només des del reconeixement de la veritat pot sorgir un veritable penediment i amb ell una construcció dialogada i sincera de la pau. El repte més important, doncs, és avui aquest diàleg que ha de construir una nova realitat compartida independentment d'ètnies i de governants.

—Hi ha, doncs, motius per a l'esperança a l'Àfrica dels Grans Llacs?

—La situació és molt complicada i el camí s'albira llarg, però nosaltres creiem que sí, que hi ha motius per a l'esperança. Davant de l'anàlisi simplista de les massacres, on els hutus són catalogats sistemàticament com a criminals mentre que els tutsis són considerats víctimes, val la pena fer un pas pel reconeixement de la responsabilitat compartida per poder així construir plegats, des d'un diàleg honest i obert, un futur millor per a aquesta bonica regió de l'Àfrica. També és molt important treballar per instaurar un estat veritablement social i democràtic de dret, i assolir, en la mesura del possible, un diàleg en l'àmbit nacional.

—Sorpren comprovar com, malgrat la mort gairebé martirial dels missioners espanyols a Rwanda, el seu testimoni no és gaire conegut, fins i tot dins de l'Església.

—Precisament perquè s'han produït a Rwanda. L'Àfrica no interessa per a res. És al marge del marge. És així de trist, però així de cert. El testimoni d'aquests missioners, amb una llarga i estimada presència a la zona, és absolutament heroic, amb un lliurament total, fins a la mort. Es podria comparar amb el testimoni d'Ellacuría o de Mons. Romero a Sud-amèrica, o el de Mons. Munzihirwa a la R. D. del Congo, amb una consciència i una valentia impressionants. Van optar conscientment per quedar-s'hi i això els va costar la vida. A més de l'aclariment necessari de la veritat, imprescindible per a la pau, aquesta iniciativa vol també deixar constància de la categoria i del valor del seu testimoni, alhora que denunciar que la seva causa continua encara vigent.

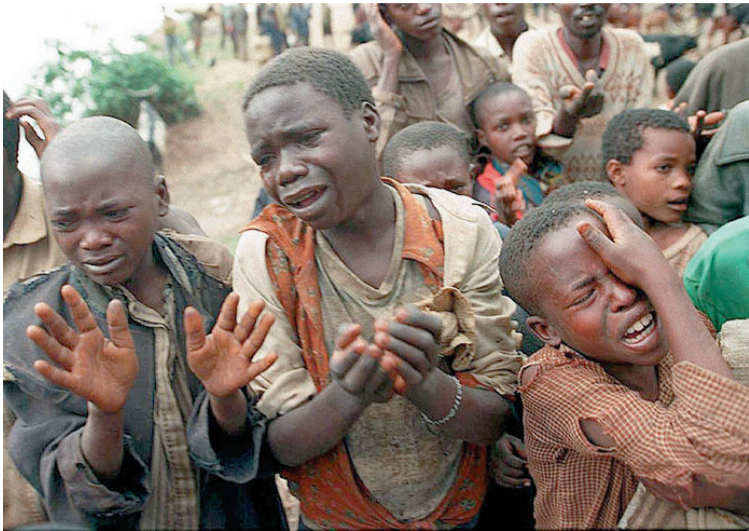
Per primera vegada a l'Estat espanyol, la querrela inclou, a més, la imputació de crims de guerra a multinacionals occidentals —nord-americanes, canadenques i europees— i a actors locals a la zona est del Congo per pillatge de recursos minerals valuosos i estratègics (coltan, coure, cobalt, diamants, or i fusta tropical, entre d'altres). Després de llargs anys d'investigacions, des del Fòrum Internacional per a

la Veritat i la Justícia a l'Àfrica dels Grans Llacs hi ha el convenciment que els tràgics esdeveniments que han tingut lloc a Rwanda des del 1990 només han estat una etapa intermèdia per aconseguir els recursos minerals de l'est del Congo. En paraules de Jordi Palou-Loverdos, responsable jurídic del Fòrum, «l'objectiu era transformar l'àrea d'influència geopolítica i geoestratègica de l'Àfrica central, tradicionalment

francòfona, en una àrea anglòfona». En aquest sentit, estan convençuts que el conflicte ètnic a Rwanda, preexistent des de fa segles, però que mai no havia produït resultats com els esdevinguts des del 1990, ha estat exacerbat i impulsat per agents externs fins a portar-los al límit de la violència i de la brutalitat. A diferència del que s'ha reflectit als mitjans de comunicació internacionals, «aquest conflicte —afirma Jordi Palou-Loverdos— no és només una història de lluita pel poder entre elements extremistes i criminals, sinó també i sobretot, és una història de pillatge i de lluita per controlar l'explotació dels recursos naturals riquíssims de la part oriental de la República Democràtica del Congo». I afegeix des d'una profunda convicció: «Gran part d'aquest drama humà i ecològic ha estat deliberadament ocultat i, tot sovint, estratègicament manipulat.»

Testimonis incòmodes

En aquest context s'emmarca la desaparició i la mort de nou espanyols a Rwanda: cinc religiosos, un capellà i tres cooperants de Metges del Món. Entre ells hi havia el gironí P. Joaquim Vallmajó, de la congregació missionera dels pares blancs i amb més de 28 anys de presència a la zona. Molt en contacte amb la població rwandesa, independentment de la seva ètnia, vivia en primera persona el que succeïa i no dubtava a denunciar-ho a través d'Amnistia Internacional de Figueres. També havia de-

El conflicte rwandès ha afectat sobretot la població civil: ancians, dones i infants.

infermera manresana Flors Sirera, aquests missioners espanyols són el canal a través del qual el Fòrum Internacional per a la Veritat i la Justícia a l'Àfrica dels Grans Llacs està disposat a aclarir la veritat oculta en les massacres esdevingudes des del 1990. Tots ells, a més, duïen a terme accions solidàries o d'apostolat a Rwanda. Tots ells estimaven el país i els seus habitants. Tots ells s'havien compromès amb el patiment dels més febles, i tots ells, conscients de la situació difícil que vivia el país i del perill que corrien les seves vides, havien decidit quedar-se i compartir amb el poble rwandès la massacre més gran de la seva història. El seu compromís amb la veritat, la denúncia valenta de la situació, la seva presència incòmoda a la zona... els va costar la vida a mans dels extremistes tutsis del Front Patriòtic Rwandès (FPR), actualment al poder, com ho prova la declaració d'un bon nombre de testimonis presentats.

Per molt que s'havia volgut fer creure el contrari i reduir tot el conflicte al genocidi orquestrat pels extremistes hutus el 1994 com a conseqüència del magnicidi que va posar fi a la vida dels presidents hutus de Rwanda i Burundi, el conflicte rwandès va molt més enllà. Cada vegada és més conegut i acceptat que aquell atemptat va ser la culminació d'una invasió militar iniciada el 1990 pel FPR, que va causar innombrables víctimes. Des del 1990, durant el 1994 i després del 1994, hi ha hagut centenars de milers de víctimes rwandeses —hutus i tutsis—, la majoria població civil innocent. Al mateix temps l'exèrcit rwandès, entre d'altres, ha envaït dues vegades la veïna R. D. del Congo, i ha causat centenars de milers de víctimes, no únicament de refugiats rwandesos sinó també de població congolea.

La responsabilitat de les massacres, per tant, és compartida i tant hutus com tutsis extremistes han desenvolupat des del 1990 accions genocides i orquestrat massacres multitudinàries de població civil. Això no obstant, cada dia queda més clar que les seves diferències històriques no eren prou motiu perquè es produïssin aquests esdeveniments. Mai abans no havia passat res semblant. Des del Fòrum Internacional per a la Veritat i la Justícia a l'Àfrica dels Grans Llacs no hi ha dubte que determinades potències estrangeres i multinacionals han aprofitat aquestes divisions existents per potenciar-les i exacerbar-les fins al

El P. Joaquim Vallmajó va ser assassinat pel seu compromís evangèlic amb el poble rwandès.

límit de provocar massacres sistemàtiques entre totes dues comunitats. El motiu principal: els importants interessos geopolítics, geoeconòmics i geoestratègics sobre aquesta zona de l'Àfrica.

Diàleg per a la reconciliació

Juntament amb el procés jurídic que des del 22 de febrer es troba en marxa a l'Audiència Nacional espanyola, el Fòrum Internacional per a la Justícia i la Veritat a l'Àfrica dels Grans Llacs treballa també, potser amb més interès, en una iniciativa internacional de diàleg de les parts en conflicte. El repte és construir la pau des de la

veritat ja que consideren que el procés de justícia no és suficient per assolir una pau duradora i estable. Per això des del Fòrum, després de parlar personalment amb molts dels afectats, s'ha facilitat l'obertura d'espais perquè hutus i tutsis puguin compartir els seus patiments i construir plegats un nou país. La primera trobada de diàleg interrwandès va tenir lloc a Mallorca el 2004. Va agafar el relleu Barcelona el 2006, i es constata que hi ha un desig real de caminar en aquest sentit. Durant tot aquest any s'han previst diverses plataformes de diàleg, que tenen lloc en diversos països d'Europa, EUA i Àfrica, i que a la llarga haurien de desembocar en un gran diàleg nacional. Sense que l'Estat espanyol sigui un país amb un nombre excessiu de refugiats rwandesos i congolesos, el Fòrum ha pres la iniciativa en la facilitació d'aquest

diàleg, legitimat en gran part per la seva neutralitat i el seu únic desig de treballar en la construcció de la pau.

Mentre l'Audiència Nacional continua investigant els crims a l'Àfrica dels Grans Llacs, mentre en diversos nivells hutus i tutsis emprenen la ruta del diàleg... una esperança s'obre camí per als habitants del cor de l'Àfrica. Més enllà de les ètnies, més enllà dels conflictes passats, comença a prendre forma un somni impensable fins fa molt poc: la possibilitat real d'assolir la pau en una zona que arrossega la ferida terrible de més de set milions de morts.

Samuel Gutiérrez

El somriure a l'Àfrica dels Grans Llacs encara és possible.

nunciat davant de les autoritats civils i eclesiaístiques la situació tràgica dels refugiats, en l'atenció dels quals abocava gran part dels seus esforços solidaris. El 26 d'abril del 1994 va ser segrestat, torturat i assassinat, després que el dia abans hagués estat amenaçat de mort. Mai no van trobar-ne el cos.

En circumstàncies semblants van ser assassinats el 1996 els quatre religiosos maristes —Miguel Ángel Isla, Fernando de la Fuente, Servando Mayor i Julio Rodríguez— i l'any 2000 el capellà de la diòcesi de Sant Sebastià Isidro Uzcudun. Juntament amb els tres cooperants de Metges del Món, entre els quals hi havia la

La Passió de Cervera

Temporada 2007

4 - 11 - 18 - 25

6 - 15 - 22 - 29

CATALUNYA RÀDIO

LA PASSE